

DELA VSKI OBZORNİK

IZHAJA VSAKO DRUGO SOBOTO

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Osojna pot 3/II (Na Osojah, Pot na Grad). — Za konzorcij in uredništvo odgovarja Rudolf Rojč, Ljubljana.

Rokopisi se ne vračajo

Ček. rač. 17.080. Naročnina: mesečno Din 2—, četrletno Din 5—, polletno Din 10— letno Din 20—; za inozemstvo: mesečno Din 4—, letno Din 40—. Tisk J. Blasnika nasl., Univ. tiskarna, litografija in kartonaža d. d. v Ljubljani. Odgovoren L. Mikuš

Letnik I.

V Ljubljani, 8. oktobra 1935

Štev. 1

Čutimo potrebo izdajati neodvisen list, ki bo v današnjih težkih časih, zmedah in prevarah nudil čitatelju sliko vsega glavnega in bistvenega, kar se godi okrog njega v strokovnem in kulturnem pogledu. List bo kratek poročevalec vsem, ki nimajo časa in sredstev, da bi zasledovali razno časopisje, ter bo podajal kratek pregled vseh važnejših dogodkov. Dajal bo čitatelju možnost, da se znajde in si poišče pravo pot. List želi biti res delavski in last vseh poštenih delavcev, ki čutijo potrebo po skupnosti v vsakdanjih življenjskih bojih, ki žele konca razprtijam in zdražbam med raznimi delavskimi skupinami, ter bo stremel dvigniti naš delavski razred v vsakem pogledu. Zato vabimo vse poštene delavce in intelektualce k sodelovanju. Priobčevali bomo vse, kar je res zdravega, delavskega, stvarnega, kar bo zastopalo in branilo delavske interese.

Vabimo pa tudi vse, ki odobravajo naš list, k naročitvi in k zbiranju naročnikov in liskovnega sklada, ker nimamo nobene organizacije, ki bi nas podpirala, in nobenega fonda. Če nas ne podpro naročniki, bomo morali prenehati z izdajanjem lista. Mi pa hočemo izvajati opisani program in resno želimo, da bi list kmalu postal tednik.

Uredništvo in uprava.

— a:

Današnje nujne naloge delavstva

Priobčujemo ta članek, ki je izšel iz delavskih vrst in smo pripravljene objaviti mnenje vsakega iskrenega, poštenega delavca o tem vprašanju. — Uredništvo.

Delavstvo je danes razcepljeno in neenotno, neredko celo v medsebojnem boju, namesto da bi se strnilo in nastopalo skupno bodisi na strokovnem bodisi na kulturnem bodisi na političnem polju. Za obrambo življenjskih potreb in pravic bi se morale združiti vse strokovne in politične struje, ki obstoje med delavci in poljedelci v Jugoslaviji. Prvi korak k temu bo združitev strokovnih organizacij vseh smeri v Jugoslaviji. Strokovne organizacije vseh smeri so bojovne gospodarske organizacije delavstva, imajo danes popolnoma enake potrebe in naloge ne glede na različne politične in verske poglede. Izenačenje interesov ima svoj vzrok v globoki socialni in ekonomski krizi. A enaki interesi zahtevajo enotne strokovne organizacije! Delavstvo bo napram delodajalcu brez moči in ne bo imelo stalnega uspeha, dokler se ne združijo vse obstoječe strokovne organizacije vseh smeri po tovarnah v enotno

„Medstrokovno federacijo dela“, ki naj vodi vsa mezna in stavkovna gibanja v eni tovarni, eni industriji, enem kraju, eni pokrajini in končno v vsej državi.

V srednjem veku so mojstri načelovali in vodili društva svojih pomočnikov. Nekaj sličnega se opaža tudi danes, ko se je posrečilo podjetnikom, da so s pomočjo svojih političnih strank uspeli organizirati nezavedne delavce v različne „strokovne“ organizacije, ki spočetka sploh niso imele namena služiti interesom delavstva. Med tem ko so de-

lodajalci strokovno organizirani v enotnih industrijskih zvezah slovenskih, hrvaških in srbskih podjetnikov, bankirjev in trgovcev, so danes delavci pri nas razbiti v glavnem v štiri skupine strokovnih organizacij. Te smeri imajo skupna pokrajinska strokovna vodstva s 40 strokovnimi zvezami in približno 200 podružnicami, ki imajo 16.000 organiziranih članov. Vsaka izmed teh podružnic je bila namenjena za privesek kake politične stranke, tako da je v vsakem podjetju, v vsaki tovarni po več strokovnih organizacij, ki pripadajo raznim skupinam in strankam, ki si mečejo polena pod noge in slabe odporne silo delavstva. Ogromna večina delavstva je pa med tem neorganizirana. V Sloveniji imamo 1.340 obratov, od teh odpade na industrijska podjetja 556, v njih je zaposleno okoli 90.000 delavcev brez železničarjev, rudarjev in plavžarjev, katerih število znaša približno 30.000. V omenjenem številu obratov se je delavstvu posrečilo le v 115 podjetjih uveljaviti obratno zaupniški sistem.

Kaj nam govore te številke?! Pokažejo nam ideološko stopnjo, razredno zavednost in politično zrelost delavskega razreda kot celote v Sloveniji in naše naloge na tem polju! Delavci vseh strok in struj iz vse države bi se morali strniti v enotni organizaciji, da preprečimo socialno reakcijo, da si priborimo in branimo demokratične svoboščine in si ohranimo kruh in življenje. Vsi bi morali na delo, da organiziramo še ostale delavce v ostalih obratih in tovarnah.

Vsi še neorganizirani v strokovne organizacije! Razširimo obratno zaupniški sistem še na ostale obrate!

V Sloveniji imamo okoli 30.000 brezposelnih, ki dobesedno gladuje-

jo. Potrebno je, da se pri strokovnih organizacijah formirajo odbori za brezposelne, ki naj objamejo in organizirajo vse brezposelne in so stalno v zvezi z njimi. Istotako naj se pri „Medstrokovni federaciji dela“ osnujejo slični odbori. Njih naloga bo: boriti se z ostalimi za državno brezposelno podporo.

Imamo še en sloj, ki je člen našega razreda, za katerega se malokdo meni: poljski delavci, bajtarji, vintčarji, hlapci in dekle, ki jih je okoli

60.000, a ne uživajo nikakih socialno političnih zaščit in ki tudi niso strokovno organizirani, da bi ščitili svoje interese. Tudi te je treba izenačiti z ostalimi delavci glede na socialno zaščitno zakonodajo in organizirati jih je treba v poljedelske strokovne organizacije.

Ena glavnih nalog je torej delo za organiziranje neorganiziranih, za organizacijsko združitev vseh obstoječih strokovnih skupin v Medstrokovno federacijo dela!

Delavstvo in kultura

Delavstvo in kultura, to sta za marsikoga dva nezdružljiva pojma. Delavec, zamazan, neizobražen, nekulturen, prostaški itd. pač nima smisla za umetnost in učenost. Zanj je žganje važnejše ko lepa knjiga, koncert, gledališka predstava ali umetniška razstava. Tako misli marsikdo, ki gleda na življenje skozi stara očala.

Kdor pa ve, kdo ustvarja kulturo, kaj so delavčeve roke, kakšen položaj zavzemata umetnost in znanost v družabnem življenju, ta dobi za razmerje delavstva do kulture drugačno mnenje. Predvsem mu je jasno, da so danes za delavstvo vrata v hram umetnosti in znanosti zaprta. Kdor mora za nekaj dinarji na dan preživljati sebe in družino, kdor mora s prekomernim in slabo plačanim garanjem puščati vse svoje sile rudniku ali tovarni, kogar tlači mōra brezposelnosti, ta se pač ne more poglabljati v vse ono, kar je tekom tisočletij ustvaril človeški um. Dnevno trpljenje in skrb za obstoj ga tišči k tlom in mu ubijata vsak duševni polet. Sploh pa večini delavstva ni niti dana prilika večje izobrazbe in umetniškega uživanja. Najenostavnejša ovira je v pomanjkanju sredstev in časa. Kdor nima za kruh, ne more imeti za knjige. Kdor se zmuči pri delu, temu otopi smisel za kaj višjega in lepšega, ker tudi okolje, v katerem delavstvo živi, ni ustvarjeno za lepoto. Poglejmo samo naša stanovanja! Malokje so res človeška. Delavstvo zavzema danes položaj vprežne živine, garajoče črede, zato mu je odrejeno temu primerno življenje. V delavskih naseljih ni velikih, dobrih knjižnic, ne dobrih gledališč in ne ljudi in še manj sredstev, ki bi omogočila vsaj tisto, kar se v danih prilikah lahko naredi. Tako je delavstvo v ogromni večini odrezano tudi od tistega, kar bi vzlic težkim razmeram vendarle lahko imelo.

Prva pot do kulture je brez dvoma šola. V nji bi moral človek najti pravilno pot v življenje, spoznati resnični svet in obenem dobiti razumevanje za kulturo. Šola bi morala biti zanesljiv kašipot za vse! Današnja šola vsega tega ne nudi niti tistim, ki imajo priliko, da drgnejo klopi

od abecedarskega razreda do doktorskih diplom. Vendar mnogim delavskim otrokom ni dana niti ta možnost, da se v ljudski šoli nemoteno in uspešno izobrazujejo. Če le prečestokrat omedlevajo od lakote in prezebajo zavoljo nezadostne obleke in obutve, potem je jasno, da se ne morejo prav sijajno izobraziti. Ko pa količkaj dorastejo, morajo že na delo (če ga sploh dobe) ali pa so sami sebi in svojim v breme. Višje šole so ogromni večini delavskih otrok zaprte, ker tisti, ki je s težavo vzredil otroka, ne more plačevati visokih taks, knjig, hrane in stanovanja, četudi ima še tako talentiranega sina ali hčer.

Kadar govorimo o kulturi, moramo vedeti, da je tudi ona nekaj, kar se spreminja, kar ni vselej in za vsakogar enako. Zato tudi delavec ne more vsega sprejeti, kar se dandanes servira za kulturno. Delavsko hotelje gre v drugo smer kakor n. pr. hoteljev starih, vsega naveličanih rentnikov. Na svet in na življenjske pojave gleda vsakdo s stališča svojih koristi. Tat se požvižga na pridigo o poštenju. Zanj je uspela tatvina (ki pa ni vselej res tatvina) imenitno dejanje, dočim pomeni za okradenca zločin. Približno tako je z vsemi rečmi na svetu in seveda tudi s kulturo. Prava kultura je samo tedaj res kultura, če služi najširšim ljudskim množicam, večini vsakega naroda in izhaja iz njega. Današnja kultura pa ni taka. Vendar s tem ni rečeno, da mora delavstvo bežati od nje. Nasprotno! Delavstvo mora stremeti za tem, da si osvoji vse, kar je koristnega, dobrega, človečanskega. Do tega ima popolno pravico. Saj sloni vse na ramah delovnih ljudi. Rudar, ki koplje v rudniku, res ne kleše kipov. Plavžar, ki zalaga peči, res ne piše učenih knjig. Tudi kmet na polju ne študira zvezd in zgodovine. Vendar delovno ljudstvo s svojim pridelovanjem živeža in vseh življenjskih potrebščin ustvarja podlago, na kateri sloni vse: materialno in duhovno življenje, torej tudi kultura.

Z vprašanjem o delavstvu in kulturi smo načeli problem, ki ni zdaj prvič obravnavan in tudi ne poslednji. Med delavstvom bo treba še ve-

Nekaj kronike ...

Avstrijska armada dobi nazaj črno-žolte zastave, ki so bile do zdaj v muzejih.

Madžarski delegat pri Zvezi narodov je zahteval vojaško enakopravnost za svojo državo.

Žrtve dela. Po podatkih ministrstva za šume in rude je v l. 1934, bilo ubitih v jugoslovanskih rudnikih 179 rudarjev, težko ranjenih 320, a lažje 4.901.

Agencija Avala je demantirala, da bi bili v Bjelovaru veliki neredi in aretacije.

Delavci, ki grade cesto na Makarskem primorju, so zaradi nizkih mezd ustavili delo.

V Parizu se je vršil velik kongres pisateljev različnih naziranj iz vsega sveta. Izrekli so se proti fašizmu in za obrambo kulture, ki je vse bolj v nevarnosti. Nekaj imen s kongresa: Gide, Kisch, Erenburg, Strachey, Michaelis, Domini, Ana Seghers, Lahouti, Tabidze, Tolstoj, Forster, Jef Last, Martin A. Nexö, Max Brod, Benda, H. Mann, Musil, B. Brecht, H. Barbusse, Durtain. Nastopil je tudi brezimeni Nemec, ki je po govoru takoj spet odšel. S prihodom iz Nemčije je tvegal življenje. Znani Maksim Gorki je poslal pismo.

Prepoved ustanovitve „Orjune“ je banska uprava v Ljubljani utemeljila s tem, da je to ista organizacija kakor je bila nekoč.

V **drž. rudniku** v Mostarju je pri nesreči ubilo enega rudarja.

V **Moskvi** je umrl znameniti francoski književnik Henry Barbusse. Znan je po svojih spisih, najbolj po znamenitem romanu iz svetovne vojne „Ogenj“ in pa po delu za svetovni mir.

D. Ljotić, ki ga nazivajo vodja jug. fašistov, se je izjavil proti ženski volilni pravici.

Pri **ponovnih volitvah** za senat v Švedski so socialisti in kmečke stranke zmagali nad liberalci in konservativci.

Monopolni delavci v Sarajevu niso sprejeli pravilnika za pokojninsko zavarovanje.

Na vodjo ameriškega fašizma Longa je bil izvršen atentat. Mož je potem umrl.

Volitev v poljski parlament se je udeležilo samo 20% volilcev. Zmagala je vlada.

„**Kralj topov**“ 85 letni Bazil Zaharov se je oženil z vdovo „kralja premoga“ Poolmana, Gotovo iz ljubezni!

Tobačni delavci v Mostarju so zborovali proti prenapornemu delu.

Pekovski pomočniki v Beogradu so zahtevali odpravo nočnega dela.

Sovjetski pilot Jevsejev je postavil nov svetovni rekord (nad. 12.000 m).

Kongres nacionalsocialistov v Nürnbergu si je nadel naslov „kongres svobode“. Hitler je napadal Rusijo. Izrekel se je za mir.

Važni spisi iz afere Stavisky so izginili iz pariškega sodišča.

Krvnik D. Hart je obesil do zdaj 92 ljudi.

V. Eritreji je za tropičnimi boleznimi umrlo mnogo italijanskih vojakov.

Agenti nemškega generalštaba so ukradli izum danskega inženirja Rouma o smrtnih žarkih.

V **Zagrebu** je bila prepovedana knjiga o glasovalcih za Jevtićevo listo.

V **Moskvi** je bila otvorjena abesinska razstava. Sovjeti simpatizirajo z Abesinijo.

150 delavcev iz Jugoslavije je odpotovalo čez Sušak v Perzijo k cestnim delom.

To leto je izvršilo samomor že čez 4000 ljudi v Nemčiji zavoljo brezposelnosti.

Italijanski agent je hotel zastrupiti vodnjake na abesinski meji.

V **belgijski strojni industriji** je stavka za izboljšanje življenjskih pogojev.

V **Franciji** je nad 12.000 beguncev iz Posarja, ki je pripadlo Nemčiji.

Obsedno stanje v Romuniji je podaljšano za nadaljnjih 6 mesecev.

Nemški poslanik na Dunaju von Papen je skušal pregovoriti ministrskega predsednika, naj odstopi. Papen je znan diplomat.

V **Nemčiji** so prepovedali „čistokrvnim“ Nemkam, da bi služile v judovskih hišah. Tako jih bo že zdaj 6000 brez dela.

V **zvezi z amnestijo** v Bolgarski bo pomiloščen tudi vodja Makedonstvujočih, Vanče Mihajlov, ki mnogo deluje v inozemstvu.

V **Sevilliji** (Španija) je bil proglašen generalni štrajk.

Nemčija je vrnila Švici časnikarja Jakoba, ki so ga ugrabili nemški fašistični agenti.

Italija razpisuje notranje posojilo za obrambo kolonij.

Zastavkalo je delavstvo tobačne tovarne Karman v Jafti v Palestini. Pri tem so bili boji s stavkokazi in policijo. Več ranjenih.

Podban dr. Pirkmayer je upokojen. Novi podban je dr. St. Majcen.

V **Ljubljani** so predvajali posrečen češki film o naših dneh „Ho-ruk“. Poleg zdravega humorja je bilo tudi marsikaj bridko resnega in tudi drugače jasnega.

Invalidi so imeli v Beogradu mednarodni kongres in se izrekli proti vojni.

V **tovarni Pollak** v Zagrebu si je delavstvo z desettedensko stavko priborilo večje mezde in kolektivno pogodbo. Stavka je bila težka, a so delavci vzdržali.

V **Ameriki** je stopilo v stavko skoro pol milijona rudarjev, da si pribore novo kolektivno pogodbo. Dosedanja je potekla.

Pri **Brčkem** so se vršili manevri jugoslovanske armade.

Na **Jesenicah**, v tovarni KID, je razbelleženo železo ožgalo delavca Mavca na nogah do kosti.

V **ljubljanskem gledališču** so z velikim aspocom vpriporili dramo „Direktor Čampa“, ki jo je spisal Jože Kranjc. V nji je pogumno povedal premnogo resnico iz našega življenja. Igro naj si ogleda vsak delavec in igralci naj bi jo tudi delavski odri.

V **slovenskih rudnikih** so končoveljavno znižana naročila premoga za državne železnice.

V **največjem rudniku Rtnju** v Srbiji je eksplodiral metan. 21 rudarjev je mrtvih, ranjenih pa 24.

Italijanska armada je že vdrla na abesinsko ozemlje. Letala so bombardirala mesta blizu meje. Čemu to in za koga se prelija kri?

Vlada je že večkrat obljubila pri nas uvajanje demokracije. Ljudstvo je že dolgo pričakuje in hoče.

Francija krepi svoje vojaške sile v Džibutiji v Afriki.

Letni dohodek angleškega kapitala v inozemstvu je znašal prošlo leto 158 milijonov funtov sterlingov (okrog štiri milijarde dinarjev).

V **Bolgariji** so izsledili zaroto in razglasili obsedno stanje.

Delavci hočejo volitve v delavske zavarovalne ustanove

V nedeljo, 22. septembra se je vršilo v Zagrebu veliko zborovanje delavstva in nameščencev. Velika dvorana na zagrebškem velikem sejmu je bila z galerijami vred prenapolnjena. Udeležencev je bilo od 8 do 10 tisoč. Zborujoči so nosili razne napise proti birokraciji v delavskih ustanovah in za enotnost delavstva. Nastopili so mnogi govorniki, ob zaključku sta bili pa soglasno sprejeti dve resoluciji.

V prvi je ugotovljeno:

1. Da je zakon o zaščiti delavstva veljaven že od 1922. leta. S tem zakonom se uvaža zaščita delavcev in nameščencev za primer: a) bolezni, b) onemoglosti, starosti in smrti in c) nesreče, a predvideno je, da se zavarovanje za primer nezaposlenosti uredi pozneje.

2. Da je zavarovanje za slučaj bolezni in nesreče bilo izvedeno že pred tem zakonom, a od 1922. se izvaja po tem zakonu. Med tem bi po tem zakonu zavarovanje v slučaju onemoglosti, starosti in smrti moralo biti izvedeno po odloku ministrskega sveta najpozneje do 1. julija 1925. leta, pa je bila ta izvedba odgojena in še do danes ta veja zavarovanja ni izvedena, dočim tudi zavarovanje nezaposlenih še ni urejeno, vzlic vse večjemu številu invalidov in nezaposlenih.

3. Da je delavsko zavarovanje samoupravna delavska ustanova, ki mora iziti iz svobodnih in tajnih volitev samih zavarovancev.

4. Da bi se po predpisih zakona o zavarovanju delavstva morale vršiti volitve vsako tretje leto, a vendar se te volitve še do danes niso izvršile, temveč so uprave imenovane in to čestokrat proti predlogom merodajnih delavskih in nameščenskih organizacij in njihovih ustanov, dočim je neko dobo vladal v njih komisariat, ki je temu zavarovanju zadel težke udarce, ga vrgel v nazadovanje, kar se v današnjih dneh težke gospodarske krize in socialnih skrbi dvakrat težko

občuti. Ta položaj daje delavstvu vse polno razlogov, da z današnjim položajem v zavarovanju ni in ne more biti zadovoljno.

5. Da imenovane uprave tudi tedaj, kadar bi bila pri imenovanju izvršena najboljša izbira, niso dorasle, da prevzamejo na svoja pleča odgovornost za uspešno življenje in obstanek delavskega zavarovanja.

Na podlagi vseh ugotovitev, a z željo, da se sedanje neznosljivo stanje socialnega zavarovanja odpravi in zakon v celoti oživi

zborovanje zahteva:

1. Da na čelo samouprav delavskega zavarovanja pridejo ljudje, ki bodo izšli iz neposrednega zaupanja široke množice delavcev in zasebnih nameščencev, dobljenega potom svobodnega in tajnega glasovanja.

2. Da se v ta namen čim preje razpišejo in izvrše svobodne volitve v delavskem in nameščenskem zavarovanju, ker bodo na ta način dobljene samouprave mogle in znale speljati delavsko zavarovanje iz težkoč, v katerih se sedaj nahaja ter v celoti oživeti zakon o zavarovanju delavstva.

Druga resolucija je izrekla voljo zborujočih za enotnost vsega delavstva.

Na tem zagrebškem zborovanju so govorniki naslikali slabo delovanje dosedanjih vodstev delavskega zavarovanja in velike stiske, v katerih se nahaja delavstvo, ki vzlic temu, da vplačuje ogromne vsote, nima uspešnega zdravljenja, še manj je preskrbljeno za starost, nezaposlenost, za slučaje smrti. Zborovalci so odločno pokazali, da zahtevajo v svojih ustanovah uveljaviti svojo voljo, ščititi svoje koristi. Potrebno je, da se zgane tudi slovensko delavstvo in izreče svojo besedo. Volitve v delavske zavarovalne ustanove so nujno potrebne, prav tako pa popolno izvajanje zakona o zavarovanju delavcev in nameščencev.

Dopisi

Trbovlje. Prejeli smo sledeči dopis, ki ga objavljamo v celoti in nespremenjenega:

Čenjeni urednik! Prosim Te, da priobčiš o življenju nas rudarskih delavcev. V trboveljskih revirjih nas je zaposlenih čez 2500 rudarjev in profesionistov, zraven teh še je par sto delavcev, ki jih zaposluje cementna tovarna in podjetje Hank (ki je last vse TPD), pri slednjem se delavstvo najbolj izkorišča. Pri rudniku se dela mesečno 13 dni, gotovi delavcev pa tudi več dni (26 in več). Življenje nas rudarjev-trpinov je vsak dan slabše. Z mesečnimi dohodki Din 300—400 se ne da 5—10 članska družina človeško preživljati; da smo rudarji že taki in tudi naši otroci kot cigani, ni nič čuda; stanujemo v stanovanjih, ki so podobna hlevom, ne pa človeškim bivališčem (Dobrna). Že več let ne zidajo nobenih stanovanj; stanovanjske hiše, zgrajene v letih 1929/30 še TPD do danes ni hotela dogotoviti, akoravno je II. skupina v imenu delavstva to predlagala. Od svojih čistih dobičkov

Din 10.900.000 ne da TPD za to nič. Rudarsko delavstvo najbolj trpi radi pomanjkanja higijene in zahteva zgraditve kopalnic na Separaciji in Agnezu že delavstvo leta in leta, a njihov zakonitih zahtev TPD ne upošteva. Kaj je TPD kapitalistom mar, ako delavci ne morejo svojega telesa očistiti, kakor je to potreba, kako se naj rudarski delavec umazan od pet do glave, poln premogovnega prahu očisti brez kopalnice, brez kopalne banje v stanovanju, ki obstoja iz ene sobe, ki je ob enem kuhinja, jedilnica, spalnica in vse. Zopet imamo nekatere rudarske stanovanja, kjer so štiri družine v eni kuhinji, vsaka družina z majhno sobico... Kako se očisti rudar v takih prostorih, kaka je higijena in morala, si čitatelj lahko sodbo ustvari. — Namesto, da bi družba gradila kopalnice in čuvala zdravje in snago svojih delavcev, je šla celo tako daleč, da je radi večjega dobička eno kopalnico celo zaprla, a rudarje pustila, da umazani hodijo domov. Kje so tukaj socialni zakoni?

liko propagande za duševni dvig, veliko dela za ustvarjanje delavske kulture. Prečestokrat je poleg splošnih ovir kriva tudi naša lenoba, brezbriznost, da si ne vzamemo tega, kar bi lahko imeli. So težave in ovire, a proti zaprekam se je treba boriti. In če se borimo za kulturo, se moramo predvsem boriti za izboljšanje naših življenjskih razmer, da bomo čim bolj dostopni vsemu, kar pomeni resnično izobrazbo in duševni napredek. Zato se moramo že čisto s kulturnega vidika zavzeti za boljše mezde, za dobra stanovanja, za skrajšani delovni čas, za boljše zdravstvene razmere v obratih in izven njih, za zaposlitev nezaposlenih, skratka za vse ono, kar nam itak

pritiče kot ustvarjajočim ljudem in kar je podlaga uspešnega kulturnega izživljanja.

Zgaran, lačen in bolan človek je svareče znamenje nekulturnega časa! Mi pa hočemo ustvarjajočih in tudi kulturnih ljudi! Zato moramo na delo za pravo, človečansko kulturo.

Delavci! Delavke! Oglasite se o tem vprašanju! Opišite svoje misli, prilike, v katerih živite, težave, ki jih imate. Sporočite svoja doživetja in tudi svoje želje, ki jih imate z ozirom na svoj kraj in razmere.

Nam ni samo do polnih želodcev! Tele se najé in potem prežvekuje. Mi smo pa ljudje. Mi hočemo poleg vsakdanjega kruha tudi duševne hrane. Do obojega imamo pravico!

Rudarji so danes strašno izkoriščani; najbolj se pri tem odlikuje obrat Separacija ali bolje rečeno Trboveljska Sibirija; tam vlada diktat storitve, delavcem se diktira, koliko mora storiti; ni čuda, da se delavci te Sibirije od zmučenosti in pretiranega dela kar opotekajo, vračajoči se iz službe. Kar se počenja s tem delavstvom, že presega vse meje. Ker še ni dovolj tega, so si gg. izmislili svoj čas zopet en načrt, ki bo še bolj mučil ne samo delavca, ampak tudi njegovo družino. Odkar obstoja rudnik, se je delalo na način kakor po vseh kulturnih državah od 6 ure zjutraj, od 2. ure popoldan in od 10 ure zvečer, in je TPD imela vseeno ogromne letne dobičke. Sedaj pa to delavstvo tako mučijo, da mora na Separacijo že ob 4. uri zjutraj od doma; kateri je oddaljen, mora iti še poprej, ker vlak pelje že ob 4.30 uri, a iz službe pa pripelje ob 1.30 uri popoldne. Popoldansko tretjino (driteln) pa vlak pelje ob 2.30 uri in iz službe jo pripelje ob 11.30 uri. Torej delavstvo Separacije—Sibirije ima 9 urni delavnik, ker je najbolj oddaljen ta obrat. Tem delavcem pripada 1. urna doklada, a je ne dobe; zakaj, zato, ker delavci niso enotni in organizirani. Koliko pri tem novo uvedenem načinu menjave skladov trpe rudarji in njih družine, vedo samo prizadeti, če bi pa pri tem bili prizadeti gospodje, se to sploh nikoli uvajalo ne bi ali pa že takoj drugi dan odpravilo; ker si pa nekateri gg. rudarja mogoče predstavljajo za nečloveka, zato tako postopajo z njimi. — Danes si že na vse načine umišljajo, kako delavce terorizirati: Na dnevnem kopu Agnez so uvedli način razdelitve dela tak, da ne razburja že samo prizadetega delavstva, ampak vso ostalo pošteno javnost; to delavstvo puste delovne dni praznovati, a na dan praznikov jim pa diktirajo delati. Ali si še more TPD izmisliti kak razburjač način postopanja z delavstvom? Pred leti so rudarji šli v svojo nevarno službo še z zadovoljivimi obrazi, a danes gredo z preplašenimi, zavedajoč se čezmernega izkoriščanja in zelo slabega zaslužka. Zato je nujna potreba enotnosti vsega delavstva, vzpostavitev močne razredne strokovne organizacije in zveze z ostalimi strokovnimi organizacijami.

Rudarji.

Stavka v Cinkarni d. d. v Celju

Če hočemo o tej stavki povedati, zakaj in kako je nastala, moramo pogledati nekaj let nazaj.

Ko je družba, ki ima zdaj to podjetje v eksploataciji, prevzela tovarno, je bilo v nji zaposlenih okrog 650 delavcev. Prvo, kar je družba ukrenila, je bila racionalizacija in modernizacija tovarne, a posledica vsega: redukcija delavcev. Sledila je reorganizacija dela, povišanje dobička in še večja modernizacija tovarne. Nova posledica vsega tega je bilo znižanje itak nizkega zaslužka in ponovna redukcija delavstva, ki ga je zdaj zaposlenega samo še 271.

Delavstvo je bilo po preobratu kompaktno organizirano v Osrednjem društvu kovinarjev in si je s pomočjo svoje organizacije priborilo vsaj skromno eksistenco. Ko je pa delavstvo organizacijo zapustilo in je podjetnik videl njegovo razcepljenost, je pričel jemati pridobitve iz

težkih bojev delavstva. Akordi so se zniževali, prav tako temeljna plača. V januarju 1932. je tovarna še enkrat reducirala plače in akorde za 10%. To znižanje zaslužka je utemeljila s tem, da v slučaju povolnega dobička odtegljaje koncem leta povrne. Dobiček je bil kar zadosten, seveda so se delavci obrisali pod nosom za obljubljeni vrnitev 10%.

Leta 1932. je bila jako dobra konjunktura, vendar je podjetje še tri mesece v l. 1933. odtegovalo po 10% od delavskega zaslužka. Delavstvo vsega tega ni moglo dolgo časa mirno prenašati. Zahtevalo je vrnitev odtegljajev, seveda brez uspeha — ker ni bilo organizirano. Spoznalo je svojo nemoč v razcepljenosti, se organiziralo in tako je organizacija zahtevala povrnitev. In sicer za leto 1932. kakor tudi za l. 1933. Podjetje je pristalo samo na izplačilo iz zadnjega leta, dočim se je za izplačila iz l. 1932. izgovarjalo, da mora sklicati občni zbor delničarjev, ki iz „nezanih vzrokov“ ni bil že več let sklican. Jasno, da za trganje mezd ni bil potreben noben občni zbor! Delavstvo je odločno vztrajalo pri svojih ponovnih zahtevah in končno vendarle dobilo vrnjene vse odtegljaje. Žal je moralo gospodom podjetnikom jamčiti, da v slučaju eventualne izgube spet pristane na odtegljaje.

Da se odpravi brezpravno stanje, ki omogoča svojevoljno manevriranje podjetja, so delavci zahtevali sklenitev kolektivne pogodbe. V tem času, ko bi se morala ta pogodba sklepati, so se našli ljudje, ki so hoteli organizacijo razbiti in so se o njej izražali, da nima nikjer uspeha. Sklenili so poizkusiti nekaj drugega in so rekli: Ker so gospodje podjetniki več ali manj nacionalisti, se je treba z njimi združiti in vstopiti v nacionalno organizacijo, češ, saj so gospodje tudi z nami in bo zato boljše za nas in naš uspeh.

Pri sklepanju pogodbe je moralo delavstvo sprejeti diktat Cinkarne, tako zvani razglas podjetja, s katerim se je dosedanje jamstvo za primer deficita izpremenilo v končno veljavno znižanje plač za 10%. Petnajst mesecev od 1. januarja 1932 do 1. aprila 1933. je moralo delavstvo z 10% svojega zaslužka jamčiti podjetju za eventualno izkazano izgubo, od 4. aprila 1933. dalje je pa moralo v resnici to „izgubo“ tudi plačati.

Delavstvo seveda nima nobene kontrole nad tem, kako nastaja ta „izguba“.

Ta razglas pomeni brutalen napad na itak nizke delavske plače, ki se ga pa delavstvo ni več moglo ubraniti, ker je bilo razcepljeno. A podjetje je šlo še naprej in se ni držalo niti tega razglaš: plačevalo je še manj kakor za 10%.

Delavci, ki delajo v tem podjetju, so po večini družinski očetje z obilico otrok. Živijo skrajno slabo. Njihove družine propadajo za jetiko in drugimi kužnimi boleznimi. Delo v tovarni je sila naporno, vsakdo je od njega izmožgan, ima ožgan obraz in izsušeno telo. Možnosti nesreč so zelo velike. Za tovarniško trpljenje pa prejemajo delavci zelo nizke, skrajno nezadostne mezde in ne morejo pošteno nahraniti in obleči niti sebe, kaj šele družino. (V ilustracijo navajamo primer delavca iz te tovarne, ki zasluži 27 Din na dan, a ima ženo in devet otrok.)

Vse to, kar se je dogajalo, niso mogli delavci več prenašati. Spoznali so, da je treba skupnosti in so se spet organizirali, da si pribore boljše življenje. SMRJ je v njihovem imenu vložil dne 27. julija t. l. njihove želje in zahteve za izboljšanje razmer. Veliko truda in potov je bilo treba, da se je Rudarsko glavarstvo v Ljubljani odločilo zahtevati od podjetja mezdno razpravo. Vršila se je 11. septembra, ki pa ni imela nobenega uspeha, razen tega, da je bil zastopnik organizacije izključen od razprav. Podjetje ni hotelo pristati na nobeno delavsko zahtevo. Tako je delavstvo 12. septembra stopilo v stavko. Na razpravi, ki se je vršila še isti dan, je podjetje izjavilo, naj se delavstvo vrne na delo, dočim bo podjetje sklicalo štirinajstega sejo upravnega sveta, na kateri se bo sklenil končni rezultat.

Delavstvo se je nato kompaktno vrnilo na delo. Razprava med podjetjem in zastopniki delavstva 14. septembra je bila spet brez uspeha. V ponedeljek, 16. septembra je bil delavski delegaciji objavljen sklep upravnega sveta, da podjetje v teh „težkih časih itd.“ ne more povišati mezd, hoče pa pokazati dobro voljo in bo povišalo božične nagrade takole: One od Din 50.— na Din 100.—, od Din 80.— na Din 160.—, od Din 100.— na Din 200.—. Če preračunamo to na ure, znaša to povišanje pri prvi grupi 0.017 para (niti dve pari!), pri drugi 0.0273 (niti tri pare!) in pri tretji 0.034 (niti tri in pol pare!) Smešne, a nad vse žalostne številke. Delavstvo je bilo nad tem omalovaževanjem svojih nad vse upravičenih zahtev sila ogorčeno. V zavešči, da se mu gode nezaslišane krivice, je spet zastavkalo.

To je edini in pravi vzrok stavke, vse druge vesti so neresnične!

Stavka je bila spontana in kompaktna. Delavci, složni in disciplinirani, so se nahajali v tovarniških prostorih. Žene so jim prinašale hrano. Neoženjenim in tistim, ki stanujejo daleč stran, so oskrbele hrano agilne članice Zveze delavskih žena in deklet v Celju.

Podjetje je izjavilo, da ne more povišati plač svojim delavcem zaradi slabe cene cinka na svetovnem trgu, kar pa ne drži. Res je to, da

Agitirajte za »DELA VSKI OBZORNIK«

Junaški boj delavcev v tovarni za papir in karton na Količevem

Že od 17. avgusta t. l. traja stavka na Količevem, v zapuščenem kraju ob Bistrici med Domžalami in Radomljami. Te sobote je zapustilo delo 230 delavcev in delavk, ko so zvedeli, da je bil ob 2. uri popoldne brez pravega razloga odpuščen njihov tovariš F. Bukovec. Njihovo ogorčenje se je obrnilo najprej proti ravnatelju Wultschu, ki je s svojim izivalnim šikaniranjem že dolgo časa netil jezo vsega delavstva. Jug, strokovna zveza, v kateri so se organizirali vsi delavci brez razlike prepričanja, ker so čutili, da je le v skupnosti in slogi tista moč, ki jih lahko zavaruje pred napadi posameznega podjetnika kakor tudi zdru-

podjetje s trimilijonskim kapitalom toliko zasluži, da je tovarno lahko moderniziralo, da poleg tega zida še drugo podjetje in imajo nekateri gospodje iz vodstva do Din 16.000.— mesečne plače, dočim je po izjavi gospoda ravnatelja za delavca zadostna mezda Din 27.— na dan.

Delavci so pri svojih zahtevah dolgo vztrajali, podjetje pa za nobeno ceno ni hotelo na kaj pristati. Delavski delegati so pri zadnjih pogajanjih napravili sporazum, da se stavka zaključi pod pogojem, da se vse delavstvo spet zaposli in da zaradi stavke ne bo nihče preganjan. Polovica povišane „božičnice“ se bo izplačala s prvim izplačilom, druga polovica pa o božiču. — Delavstvo z uspehom svojega boja ni zadovoljno in je ogorčeno sprejelo zaključek. B'lo je trenutno primorano, da se ukloni. Vendar, pogoji življenja se niso izboljšali, zato ne bo križemrok čakalo, da v trpljenju in bedi pogine.

Mezdni spor v tkalnici na Viču

V tkalnici Weilguny & Miklauc na Viču je v ponedeljek, 9. septembra izbruhnil štrajk, ki pa se je takoj končal.

Pred poldrugim mesecem so nas najeli v Kranju, naj gremo na Vič tkat svilo; delali da bomo le na enem stroju in zaslužili po pet Din na uro in še več. V kratkem nas je bilo okrog 30 na Viču. Prvih 14 dni se nam je dobro godilo: niso nas priganjali in tudi plačali so dobro. Zdelo se nam je kaj imenitno in prijetno. Kaj hitro pa je začelo rasti priganjanje in kazni, dokler nam niso pri zadnjem plačilu odtrgali po pol do 1.50 Din od vsake ure. Vse prošnje in dokazovanja, da v mestu s tem denarjem (3 Din na uro) ne shajamo, niso nič pomagale. V ponedeljek zjutraj smo pustili delo. Podjetje se je ustrašilo. Pregovorili so par delavcev, ki niso šli z nami (in so vseeno imeli znižane plače), da so šli z avtom v Kranj po cestah loviti stavkoke. Popoldanski šiht je začel delati, pustila sta samo dva. Zahtevali smo od podjetja obračun. Dobili smo ga, toda končati ga moramo pred sodiščem.

Svarimo vse tekstilne delavce, da ne nasedajo obljubam, ker bi s tem izdajali delavsko gibanje in tako razbijali enotnost delavstva, ki nam je danes bolj kot kdaj potrebna.

Prizadeti.

Pod pritiskom s strani delavstva je tudi g. Lombardo, ki je govoril, da kolektivna pogodba ni tako važna stvar in da bodo o njej govorili pozneje posebej, postavil med zahteve tudi podpis kolektivne pogodbe. Na isti način so morali prisiliti gospoda Lombardo, da se je spomnil na ureditev higijenskih razmer, na delovne pogoje v splošnem, na obratne zaupnike, kar bi naj postali člani stavkovnega odbora po končani stavki, na svobodo organiziranja, na varnost delavcev pred preganjanjem po stavki.

V ponedeljek (19. avgusta) g. Bonača ni bilo na pogajanja. Vsakomur je moralo biti takoj jasno, kaj pomeni ta kretnja. Podjetnik je bil od vsega začetka pripravljen, izstradati delavstvo, saj mu je delavstvo s svojim delom nakopičilo dovolj bogastva, t. j. kapitala, da more vzdržati, dočim ono živi samo iz rok v usta. Pogajanja so bila preložena na četrtek (22. avgust). Do takrat se bodo delavci že omehčali. G. Lombardo je tu prvič odsvetoval delavstvu, da bi začelo nabirati podpore, češ da se bo že JSZ pobrigala za to, če bo treba; drugič je v sredo, torej tik pred pogajanjem, svetoval delavstvu, naj dopusti iztovoriti vagone za tovarno, ki so stali na postaji v Domžalah. Ti vagoni so bili najmočnejše orožje v rokah delavstva, ker je bilo treba zanje plačevati visoko ležarino; v danem položaju so bili glavni člen v verigi, od katerega je zaviselo, ali bo stavka trajala krajši ali daljši čas. Delavci so se dali pregovoriti sladkim besedam g. Lombarda, češ da bodo stopili jutri lahko na pogajanja z g. Bonačem s čisto vestjo, da mu niso hoteli vedoma škodovati. Gospod Lombardo je s temi nasveti pomagal g. Bonaču, pa če se je tega zavedal ali ne.

V četrtek (22. avgusta) se je g. Bonač na pogajanjih lahko smejal delavcem v pest. Popustil ni v nobeni točki, kar priznava sam v svoji okrožnici, ki jo je poslal dne 27. avgusta vsakemu delavcu posebej v pismu. Okrožnica diši po manifestih avstrijskih cesarjev „Mojim narodom“ in okrožnicah „Ljubim vernikom“. Samo z največjo naivnostjo in če predpostavljamo, da imaš pred seboj same nepismene ljudi, je mogoče trditi, da si zgradil tovarno zato, da bi nudil nekomu stalni kruh in celo blagostanje. (Nekateri kapitalisti, ki to stalno trde, res začno misliti, da je tako, toda samo dotlej, dokler imajo profita.) Toda to ni tako važno. Važno je, da g. Bonač sam priznava, da Bukovca ni hotel sprejeti ponovno v delo. Besedica „zaenkrat“ pomeni na tem mestu „nobenkrat“. Za ravnateljem Wultschem mu je žal, ker hoče sam zapustiti tovarno; zato očita g. Bonač svojim treznim mislečim delavcem hinavstvo. Pod organizacijo razume in odobrava g. Bonač podporni fond. Vsaka druga organizacija mu je pa teror, ker ga ovira v njegovi popolni svobodi. Pod kolektivno pogodbo razume g. Bonač svoj delavni red, ki ga bo on sam diktiral, ne da bi ga kako združeno delavstvo „teroriziralo“. Glede mezd pa pravi, da jih bo mogoče povišal, toda istočasno z racionalizacijo v resnici znižal. Mimogrede uhajajo gospodu Bonaču psovke „lenoba“, „nesposobnež“. Trditev o terorju in vpli-

vu od zunaj, bi sodil, da je okrožnico sestavil desna roka g. Bonača, g. dr. Golja, ki je bil pri pogajanjih in predstavljal v svoji osebi združene industrije proti delavcem, ki se jim odreka pravica do resnične in življenjsko sposobne združitve.

Delavstvo je odgovorilo na to Bonačevo okrožnico s pismom, ki vsebuje kljub svoji preponižni obliki vendarle nekaj dobrih odgovorov. Najbolj gorostasna ponižnost v odgovoru je, „da brez podjetnika ni delavstva in podjetja“. Jasno je, da je delavstvo lahko brez podjetnika, podjetnik pa brez delavstva ne more živeti. Prav tako je nemogoča trditev, da „delavstvo nikakor ne odreka pravice podjetju o svobodnem sprejemanju in odpuščanju delavstva.“ Če bi bilo to res, potem bi bila vsaka borba za kolektivno pogodbo brez smisla. Vendar se je g. Lombardo, ki je spisal odgovor, končno le ohrabil in odločno odklonil vsa pojasnila g. Bonača in ponovil zahteve, med katerimi pa je ohranil fašistično zahtevo o odstranitvi inozemcev. S to zahtevo, ki je popolnoma nedelavska, so odbili delavci vse one tuje mojstre, ki so kot delavci simpatizirali z njimi, in s takimi zahtevami pomagajo, da druge države izganjajo slovenske delavce, ki jih je drugod neznansko več nego pri nas inozemcev.

Proti volji g. Lombarda je delavstvo samo organiziralo mogočno podporno akcijo med vsemi ljudskimi plastmi, ki so po svojem družbenem položaju delavstvu blizu. Kmetje, obrtniki, trgovci so se radi odzvali klicu delavstva, ki ga skuša kapital izmozgati. Stavka sama prerasča s tem iz ozkega spopada s posameznim podjetnikom v mogočno ljudsko gibanje, ki dokazuje, da more le tak enoten nastop vseh tlačanih in izkoriščanih plasti naroda zagotoviti tako dolgo trajanje boja, v katerem bi drugače sami delavci podlegli že v nekaj dneh. Tako pa je bilo mogoče stavkati že celih šest tednov. Z dobljenimi podporami v živem in denarnem je bilo mogoče ustanoviti kuhinjo, v kateri se hrani do 60 in celo 80 družin. Istočasno raste v delavstvu zavest, da ni osamljeno in da je njegov boj en del boja vsega slovenskega delovnega ljudstva za delo in kruh, za svobodo, mir in napredek.

Od 22. septembra sledi dolga doba napovedanih in spet odgojenih pogajanj. G. Bonač nadaljuje s svojo taktiko, t. j. čaka, da se bo izstradano delavstvo vdalo. Napovedana pogajanja so samo preskušnje, koliko so se delavci že omehčali. Medtem pa delavstvo zboruje pod vodstvom g. Lombarda v Dobu. G. Lombardo prinese kolektivno pogodbo, ki pa vsebuje nekaj točk, proti katerim so oni delavci, ki so predvidevali, kakšnega pomena je bilo iztovarjanje vagonov. Te točke so: prvič akordno delo, proti kateremu so bili vsi delavci, ker so vedeli, da je to najboljšo sredstvo za izkoriščanje delavstva in obenem njegov najhujši priganjaški bič; drugič kazni, s katerimi postane prazen nič vsak dogovor o mezdah, če ti podjetnik lahko naloži kazen, kakršno sam hoče. Delavcem, ki opozarjajo na te nedostatke, pravi g. Lombardo, da so razbijači enotnosti, kar seveda ni točno; oni ne razbijajo enotnosti delavstva v boju za svoje potrebe, pač so pa proti „enotnosti“ za pomaganje kapitalu.

V tovarni so medtem začeli izdajati stenski časopis. S tem je dobilo delavstvo uspešno sredstvo za izobraževanje, dobilo je pobudo, da samo piše in si samo pojasni svoj položaj in svojo borbo, obenem pa je s tem dobilo organ za uresničenje prave proletarske demokracije. Saj je prav s tem bilo možno, postavljati predloge in zavračati z utemeljenimi razlogi vsak poskus, vtihotapiti od katerekoli strani med delavstvo misli, ki bi ne bile nič drugega kot svet strah pred podjetnikom in sveta zveza s podjetnikom.

Že s svojo prvo okrožnico (27. avgusta) je g. Bonač širil panično misel in panično vest, da bo izgubil zaradi stavke vse svoje odjemalce. Pozneje so take neverjetne vesti kar vrele od vseh strani proti tovarni na Količevem. Ta je vedel povedati, da bo g. Bonač prodal tovarno Nemcem, drugi je prišel z vestjo, da se bo podjetje preselilo na Hrvaško, tretji, da so naročila oddana v Zagreb, četrti, da bo g. Bonač pripeljal stavkokaze itd. Toda delavstvo se ni dalo preplašiti, ker je vedelo: 1. da se danes tovarne ne prodajajo kar tako od danes do jutri, posebno, če donaja tovarna velik dobiček; 2. da se nihče ne bo selil s podjetjem tja, kjer so delavci še bolj bojviti nego tu; 3. da ni mogoče oddajati naročil v delo tja, kjer pravkar v isti stroki stavkajo delavci in kjer se te vrste proizvod sploh ne izdeluje; 4. da nihče ne bo izzival že tako razburjenega delavstva še s posebnimi ukrepi.

7. septembra so nekateri delavci predlagali, naj bi se poslal vsem časnikom poziv za podporno akcijo, da bi tako široka javnost zvedela za trajanje stavke. G. Lombardo je bil za ta predlog, toda po dolgih ovinkih je prišel do zaključka, da bi bilo to nemogoče pri danih razmerah objaviti v časnikih. Delavci, ki niso spoznali pravih razlogov, so predlog odklonili.

9. septembra piše g. Bonač delavstvu drugo pismo. S skrajnim cinizmom govori o „veji, ki jo je delavstvo našagalo, čeprav sedi samo na njej.“ Še bolj odkrito nego v prvem pismu govori sedaj o „aranžerijih stavke“ in „obrabljenih agitatorskih frazah“. S tem pripravlja delavstvo na ono silovito sliko, ki jo je nudil g. dr. Golja na pogajanjih 20. septembra. Pogajanja bi morala biti že 12. septembra, pa so bila odgojena. V petek (20. septembra) so se nadaljevala pogajanja na sreskem načelnstvu v Kamniku. G. komisar se je obrnil do g. Bonača in ga skušal pregovoriti, da bi vendarle nekoliko popustil, ker bi bilo dobro, če bi se spomnil, kakšen val zaliva naše sosedne države. To je bila pa voda na mlin g. dr. Golje, ki je tedaj apeliral na oblast, sklicujoč se na članek „Stavka“ v Slovencu z dne 1. septembra 1935, naj poseže v stavko v korist podjetnika. Kakšne intervencije si je želel g. Golja, si lahko misli vsakdo, ki je bral „Slovenčev“ članek. Tam piše med drugim: „In tudi to podčrtamo, da je bilo pri nas v zadnjem času nekaj stavk (in se še nekaj takih pripravlja), pri katerih so (delavski voditelji) nahujskali delavstvo k stavki, ne da bi prej resno poizkusili odstraniti vzroke za nezadovoljstvo. Ne pravimo, da so bile vse stavke pri nas take, toda nekaj jih je na vsak način bilo uprizorjenih zgolj radi marksističnega in komuni-

stičnega hujskanja.“ Veriga dejstev je popolnoma sklenjena: 1. Slovenčev članek z dne 1. septembra; 2. g. komisar se, kakor bi se zdelo, potegne za delavstvo; 3. g. dr. Golja pa izrabi oboje. Pogajanja niso uspela, ker je g. Bonač na znani način na vse pristal, pa nikjer popustil.

Z enakim uspehom so se končala pogajanja tudi 25. septembra. G. podjetnik dovoli organizacijo, če se ne bo vtikala v tovarno in ji bo samo v okras; povišal bo mezdo s tem, da jo bo v resnici znižal; sprejel bo kolektivno pogodbo, če bo ta njegov delovni red; vse to pa bo podpisal takoj, če bodo šli vsi delavci poprej na delo — vsi seveda, razen tistih, ki jih je z okrožnico z dne 19. septembra odpustil.

Po šestih tednih junaškega boja je delavstvo na videz še vedno na istem mestu kot poprej; toda v teh šestih tednih se kaže velik napredek. Delavska zavest se je prebudila. Če je prvotno tudi pri delavstvu samem prevladovalo samo moralno čustvo, je v njem danes zavest, da je delavstvo, ki nima ničesar skupnega z izkoriščevalci, prerasla vse drugo. Od moralnih zahtev se je premaknilo težišče na gospodarske zahteve in le še korak je, da se to delavstvo zavé svojih političnih pravic. Gibanje v tej smeri pospešuje široka podorna akcija, ki je povsod naletela na tople simpatije. Tudi Zveza delavskih žena in deklet je že nabrala dokaj prispevkov. Izjema so žal nekateri socialdemokratski voditelji, ki v delavcu, ki je drugačnega svetovnega nazora nego oni, ne vidijo več delavca, nego tujca, ki ni vreden podpore, pa čeprav se odločno bori s kapitalom. Ta solidarnost, ki so jo pokazali vsi sloji, tako kmetje kot delavci po drugih tovarnah, obrtniki kot trgovci iz bližnje in daljne okolice, navdaja lahko krepke borce za delavske pravice na Količevem z gotovostjo, da bodo po tej vztrajni in odločni poti zmagali.

ČITAJTE! Čitatelje prosimo, da nam pošiljajo dopise iz vseh obratov in iz vseh krajev. Dopisi naj bodo stvarni in resnični, brez neutemeljenih osebnih napadov. Dopisnik mora javiti uredništvu svoj naslov. Pišite samo na eno stran, razprto in čitljivo, da prihranite uredniku prepisovanje.

Javljajte se listu kot poverjeniki za svoj kraj in zbirajte naročnike in tiskovni sklad, kajti samo na ta način je mogoče izhajanje našega že dolgo potrebnega lista. Naslednjo številko ne bomo izdali prej, dokler ne bo ta z naročnino plačana. Torej na delo!

Za vse, kar je v zvezi z listom, pišite na naslov: „Delavski obzornik“, Ljubljana, Osojna pot 3/II.

To številko smo poslali mnogim na ogled. Kdor lista ne misli naročiti, naj nam ga vrne. Pošiljati ga bomo mogli samo plačujočim naročnikom, kajti tiskarni je treba plačati sproti in vsaka neprodana številka nam dela zgubo. Toda sama vsebina in nizka cena Vam dovolj jasno govorite, da se enkrat morate tudi Vi na ta list naročiti! Pošljite še danes naročnino, da pozneje ne pozabite in da se ne nabere dolg!

Delavci!

Naročajte Vaš list!